

OSADZONY (80) *part praet pass pf*

osadzony (72), **osadzon** (8).

-f- (73), -ff-, -fs- (6), -sz- (1).

Pierwsze o jasne; drugie o w formach złożonych jasne; formy niezłożone z tekstów nie oznaczających ó; -sa- (60), -sã- (11); -sã- *BudBib*, *SkarJedn* (3); -sa- : -sã- *BielKron* (6:1), *RejAp* (3:1), *BielSpr* (1:1), *SkarŻyw* (1:4).

sg m N osadzony (13), osadzon (6); ~ (*attrib*) -ony (9); ~ (*praed*) -on (6) *BielKron*, *RejAp*, *BielSpr*, *PaprPan*, -ony (4) *RejZwierc*, *SarnStat*, -on : -ony *StryjKron* (2:2). ◇ *G* osadzon(e)go (1). ◇ *A* osadzony (1). ◇ *V* osadzony (1). ◇ *f N* osadzonã (6). ◇ *G* osadzonéj (3); -éj (1), -(e)j (2). ◇ *A* osadzonã (3). ◇ *n N* osadzoné (14), osadzono (2); -é (1), -(e) (13); ~ (*attrib*) -é (8); ~ (*praed*) -é (6) *RejPs* (2), *RejAp*, *SkarŻyw*, *SkarKazSej* (2), -o (2) *RejWiz*, *RejZwierc*. ◇ *G* osadzon(e)go (1). ◇ *pl N m pers* osadzeni (6). *subst* osadzoné (11); -é (1), -(e) (10). ◇ *G* osadzonych (2). ◇ *A m pers* osadzon(e) (1). *subst* osadzoné (6); -é (1), -(e) (5). ◇ *I m* osadzon(e)mi (2). ◇ *L* osadzonych (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: osadzony od kogo (1) *PaprPan*, *przez kogo* (1) *KlonWor*.

Sł stp s.v. osadzić, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. osadzić.

1. Zapelniony, napelniony (17) :

a. *Zasiedlony, zaludniony; locatus JanStat; coaedificatus, frequens, tectis et urbibus distinctus Cn [w tym: kim, czym* (9)] (12) : *RejPs* 191; quibus Danubii ora praetexitur, Któremi około Dunayá kráyiná bywa ofádzona. *Mącz* 453c; Y będą pułté mieýfcã z nowu ofádzoné *KochPs* 102; *WujNT* 465 *marg*; *SarnStat* 349; Gdy Gállią wżytkę Chrześcijány ofádzoną Fráncuzowie pogánie ná on czas zwoiowác mieli *SkarKazSej* 706b; WłaŃny tám Lichogrod ábo πονηρόπωλις, ono miáfto w Thrácyey przez Filipá Mácedoná ofádzone złymi ludźmi/ łotrãmi/ wywołãncãmi/ wyświecãncãmi/ y práwie brãkiem y wybierkámi narodu ludzkiego *KlonWor ded* **3v. *W przen* (5): *RejPs* 190v; Też wiefz iãko powietrze ieft onymi duchy/ Tãk mocnie ofádzono/ co zowã złyduchy. *RejWiz* 138v; *RejAp* 141v, [175]; *SkarKazSej* 681b.

b. *Obsadzony [czym]* (5) : *Cupressetum* – MieŃce cijpriffem ofszadzone. *Calep* 278b; *Daphnon* – Ogród bobkiem ofszadzony. *Calep* 287b.

W porównaniu (1): Szli dáley y vřzrzelì gay piékný zyelony/ Zewřzech Ńtron iãko płotem rozã ofádzony. *RejWiz* 23v.

a. *Obłozony, otoczony, obsadzony dokoła* (2) : RoŃcie tedy to źiółko ná dobrã piãdź wzgóřę/ gãłãzkãmi proŃthymi gładkimi/ ktoré ofádzoné/ liŃteczkãmi żółtych fijołkow podobnymi/ tylko iź iã oŃtrych koŃmãcin *SienLek* Yv; Ano ná iedney miŃie bãran pozłóciŃty/ [...] ná trzeciej páni iãka vbrãna. Wiécz dęby z żołãdźmi/ wiécz z rozãmi pozłóciŃtami/ wiécz rozmãitami kwiãthki zewřzãd ofádzonemi. *RejZwierc* 58v; [Gdzieżkolwiek na brzegu moschee były, wszystkie tak lampami osadzone. *RadzPodróż* 180].

2. wojsk. *Obwarowany, umocniony; uzbrojony* (9) : *BielKron* 361v; W poŃrodku woýfkã Ńzykowãli lud ćwiczoný ná klin/ kthorym narychley przerãzi woýfko nieprzyaciãlkie/ máiac po práwey y polewey Ńtronie Ńkrzydłã dobrze ofádzone *BielSpr* 22; gdy vyrzãł [*Horacyjus Kokles*] że nieprzyaciãle ono mieýfce ofádzone/ ktore przyŃtępu bronilo do miãftã/ w niwecz obrociłi *Phil C*.

osadzony kim, czym (6): *ConPiotr* 32; *BielKron* 456; *BielSpr* 9v; *SkarŻyw* 409; á zwłafzczá gdyby [zamek] iáką municyą vfortyfikowány iefzcie był/ á pewną ludzi piefzych liczbą [...] ofádzony. *VotSzl* D4v. Cf »osadzony strzelbą«.

Wyrażenia: [»galera osadzona«: a co rychley każ gotować galery insze, a to ja sám obiecuję galerę jedną osadzoną; niechże i insi tak uczynią. *PamJancz* 297.]

»osadzony strzelbą« (1): [*Jan Olbracht*] Gdy przyiechał do Pełztu/ náłazł mieyfcá ofádzone ítrzelbą *BielKron* 397.

Szereg: »oprawny i osadzony« (1): Miáfto známieniće opráwne ku obronie y ítrząą ofádzone *BielKron* 456.

W przen (1) : Práwie do tego miáftá tákiemi działmi wiáry ofázonego/ kácerftwo przyftąpić [...] niemoże. *SkarŻyw* 409.

3. Umieszczony, ulokowany [*gdzie* (13), *w tym: na czym* (5), *w czym* (6), *czym* (1), „tam” (1)] (16) : gdyż w ciele człowieká żywiącego ieft s przyrodzenia ofádzon [*lege: osadzon*] rozum y káżde rozmyllánie ie^g *RejAp* 68; krzyfz ná mieyfcu Kálwáryey ofádzony *SkarŻyw* 399.

Wyrażenie: »osadzone pszczoły [= *rój w ulu*]« (1): a fefwfy yego [*ziemianina*] wzietho dziewieczdziefiath dułch lydv a dwiefczie fwierzep y dwa thiffiacza ofádzonych pszcol wdomv yego porofbywały yemv wielką szkodę vdyałaly *LibLeg* 10/58v.

W przen (2) : Nie dziwuię fię/ ífz tak mocno ftoifz/ przeftawna Stolicó Rzymfka: poniewáz twoie fundámenty tak drogą Krwią we krwi baránká ofádzone fą. *SkarJedn* 395; *GosłCast* 10.

a. Osiedlony (o ludziach); constitutus *HistAl*; *locatus* *JanStat* (10) : Potym go Biskup profił áby Zydwowie w Mediyey y w Bábiloniy ofádzeni/ fwych praw pożywáli *HistAl* C3; *SkarŻyw* 560; wsi bywáią fpuftofzoné/ dla niedofátku robotników/ którzy ná rolách máią bydź ofádzeni *SarnStat* 200 [*idem* (2)], 650, 919.

Wyrażenie: »niemieckim prawem osadzony« (1): Ale kiedy kmieć Niemieckim práwem ieft ofádzony [*Iure Theutonico est locatus* *JanStat* 1084]/ tákowy nie będzie mógl żadnym obyczáiem odéydz *SarnStat* 657.

W przen (4) : pod tymi mury thego miáftá Páńfkiego/ to ieft Zbioru wiernych iego w ofiádłości wieczney iego ofázonego *RejAp* 183v, 106v; *SkarJedn* 330; á pod ziemią ktoz fię ma rádować z odkupienia [...] iedno dułze one ofádzone tám ná docześnym karániu *SkarKaz* 634b.

b. Postawiony na urządzie, mianowany na stanowisko (1) : Syn [*wojewody wołoskiego*] potym chciał durować ále prętko fkrocon/ [...] Y gardłem to záplácił/ drugi zaś prawdziwy/ Był od Krolá ofádzon y był chwilę żywy. *PaprPan* Ee4.

4. Założony, zbudowany; positus *Vulg*; *locatus* *JanStat* (7) : O Mieściéich ítárych y nowych zá czáfu pánowánia náłzého ofádzonych/ tak vftáwiamy *SarnStat* 351 [*idem*] 893.

osadzony gdzie [*w tym: na czym* (3), *nad czym* (1)] (4): Wrocław głowá Słáfka/ miáfto wielkie y ochędożne nád rzeką odrą ofádzony/ niegdy od kfiążęcia Wratyfławá zmurowáne *BielKron* 292; *SkarJedn* 13; Nie może fię miáfto zákryć ná gorze ofádzony *WujNT Matth* 5/15 [*przekład tego samego tekstu* *SkarJedn*]; *SkarKazSej* 678a.

Szereg: »wysadzony i osadzony« (1): Nam matrices urbis Latini vocant quas Graeci Metropolis, Główne miałto z którego drugie miałta wyładzone y ofádzone bywają. *Mącz* 211b.

W przeni (1) : Bo ná religiey ktorey kápłani náuczają/ y ná znáomości práwego Bogá/ y służbie iego/ ofádzone ielt [*królestwo kapłańskie*]/ y ták fię z nim śpaia y żeni/ iáko fundáment z budowáním *SkarKazSej* 678a.

5. *Nasadzony, nabity, wysadzony; obłożony; ozdobiony; ornatus Vulg; consertus, intercinctus Mącz* [czym (20), w tym: czym po czym (1)] (26) : *Murm* 156; Strophium, cingulum, zona aenea cum gemmis, pass abo vyenycz drogym osadzony kamyenyem *BartBydg* 151b; *Leop Apoc* 21/19; Kámienie Onychiny/ y kámienie ktoremi máią być ofádzone/ Efod/ y Napierńnik [*Et lapides onychinos, et lapides plenitudinum pro superhumerali et pectorali*]. *BibRadz Ex* 35/9; Intercinctus, Opleciony/ Ofádzony. *Mącz* 54a; Consertus, Ofádzony/ Obłożony yáko śzátá bramą álbo czym tákowym. *Mącz* 387d; złodzyeie go [*Jopa*] krádli/ dobytek pozdychał/ śynowie przez vpad domu pobići/ á śam wielkimi wrzody ofádzon po wśytkim cieie. *BielKron* 27v; kładą kámienie kóśztowne/ iáśne piękne/ miśternym dźiálem ofádzone *BielKron* 445; *SkarŻyw* 32; podnořli go [*Kazimierzowego syna*] z śtárodawno zwykłymi Ceremoniámi ná Zamku Wilenskim S. Stániśławá/ w Czapkę Xiążęcą Perłami y Kámieńmi drogimi ofśádzoną *StryjKron* 667; Koronká záfię tey Pánny/ przezwiśko śwoie zdawná ma/ od korony/ drogimi kámieńmi ofádzoney *LatHar* 509.

W porównaniach (4): A gdy ktemu rozumem będye ozdobiona [*cnota*]/ Nie ináczey by perłá złotem ofádzona. *RejWiz* 7; A tymi to gwiazdami co widziś by wzory/ Dziwnie śą ofádzone ty niebieńkie dwory. *RejWiz* 145; Muchomorká/ ielt Bdlá wyśoka á podczas okrągła/ czérwona iákoby koral/ białymi pśtroćinámi okrągłymi iákoby brodawkami álbo krośtámi ofádzona *SienLek* Yyy; *RejZwierc* 14v.

W charakterystycznych połączeniach: osadzony cnotami (cnotą) (3), gwiazdami (2), kamieniem (kamieńmi) (6), szczyrością, złotem.

[*Wyrażenie*: »koń osadzony« = *koń z jeźdźcem*: iżby s tyłkiego imienia/ s ktorego vbogi iednym koniem śłuży/ tyle miał bogáty wypráwić koni ofádzonych/ koźdyby więtfzy poczet wypráwić muśyał *TarnConsil* 25v; I ma tham bydz pan Tymieński, gdzie mu pan hetman kaze trwaiacz czwierzc lata, maiacz koni ofśsadzonych z osobamj śeńciam *Cochan I* 279.]

W przeni (8) : *RejPs* 72; *RejZwierc* 73v; nie może to żadnym obyczáiem dobrym zwano być co nie bywa róśtropnym rozumem/ śławną poćciwością/ á świętą cnotą ofádzono. *RejZwierc* 71, 53; Dla tegoź do Monárchy y Krolá/ przykłáda ludzki rozum rádę y práwá/ krocząc y okreśzáiąc moc iego (*marg*) Monárchią chwalim práwy okreśzoną y rádą dobrą ofádzoną. (–) *SkarKazSej* 691b.

W porównaniu (1): Boć mądrość ná świecie ielth iákoby iáki ozdobny ratuś w iákim zacnym mieńcie/ rozlicznemi cnotámi iáko on ratuś wieźyczkami ofádzona. *RejZwierc* 14v.

Szeregi: »ozdobiony, osadzony« (1): Przybytku Boży/ drogimi kámieńmi ozdobiony/ dźiwnemi perłami ofádzony *LatHar* 595.

»osadzony i postanowiony« (1): vczyńić [...] chciał kroleśtwo y Rzeczpośpolitą porządkiem/ vrzędem/ y práwy dobrze ofádzony y pośtánowione. *SkarKazSej* 677a.

a. *Wprawiony, włożony* [w tym: w co (2), w czym (1)] (3) : kámięńmi drogiemi/ ná kłztałt fygnetow rytemi/ y robotą złotniczą w złoto ofádzonemi [in *ligatura auri PolAnt, Vulg*; w ofádzieniu złotym *Leop*; w opráwie złotey *WujBib*] *BibRadz Eccli* 45/12; v vřzu [kámienie] ofádzone w złoto *BielKron* 445.

W porównaniu (1): Tákżec też táiemnicá vznánia Páná Bogá wřzechmogącego y náuká łłowá Bożego w tych łłowiech iáko w mieřeczákach álbo iáko perłá w pierścieniu ofádzona zámyka łie. *SarnUzn* C2.

6. *Uwięziony; clausus, detentus PolAnt; coniectus in carcerem a. in custodiam, vinctus Cn* [w tym: w czym (3)] (5) : Witołd w Krewie ofádzon. *StryjKron* 467 marg; [Ia ofádzony nie mogę iřć do domu Iehowy. *BudBib Ier* 36/5]. [Cf **OSADZONY** *znac.4. RejWiz* 86.]

Wyrażenia: »osadzony w ciemnicy« (1): Y przjřzli do Rzy^{mv}/ aby grobj y Apołtołow y innjch pobitjch męczennikow náwiedzáli: á żywe y dla imienia Chryřtufowe^{go} ofádzone w ciemnicách więźnie/ máietnością łwoiá/ y pracą (choćiałz z niebeřpieczeńřtwem) opátrowáli. *SkarŻyw* 62.

»osadzony strážą« (1): y połłał go [*Jagiello Kiejstuta*] do Krewá/ á tám był nád wodą do łmrodliwey wieże/ ktorą iefzcie y dziś widzimy murowáną/ wrzucony y ofádzony mocną łtrażą *StryjKron* 467.

Szeregi: »osadzony i okowany« (1): Kieyřtut łtáruřzek w Krewie ofádzony y okowány. *StryjKron* 467 marg.

»poiman i osadzony« (1): Kniáz Andrzej poiman y ofádzon. *StryjKron* 477 marg.

7. [*Zestawienie*: »prawo osadzone« = *sąd powołany do rozstrzygnięcia jakiejś sprawy*: Gdy actor rządnye dał przyřwacz do ofłaczonego [*lege*: osadzonego] prawa wřyřky ludzye łpruřinowa pospolicze ot wroth do wroth *ZapWpolActCon* 1531 122/166v.]

Synonimy: **2.** *obwarowany*; **3.b.** *mianowany, obrany, wybrany*; **5.** *obłožony, oprawiony, ozdobiony, pokryty*; **6.** *uwięziony*.

Cf **NIEOSADZONY, OSADZIĆ**